

duhovščina, ki je šla kakor en mož v boj za klerikalizem. Ona, ki ji ne manjka drugega ko tičjega mleka, je bila vneta in edina ker se je le bala, da bi utegnilo priti kdaj nekoliko drugače. Mi pa, ki smo zapostavljeni povsod in povsem, ki nam gre za najprimitivnejše pogoje primerne eksistence, smo bili mlačni, needini, smo pomagali celo mogočnim nasprotnikom. Žalostna perspektiva!

Ne, tako ne sme iti dalje! Kreniti moramo na drugo, pravo pot, ki nas dovede k cilju. Po sedanji poti celo nazadujemo!

Kako naj se organizujemo politiško?

Izkušnja nas uči, da dosedanja naša organizacija ni popolna, marveč jako pomanjkljiva. „Zaveza“ je sicer pokazala ob raznih prilikah, da dela za napredno misel. Da to ni dovolj, imamo več kot zadosten dokaz, da celo nje odbornik agitira proti naprednemu kandidatu za državnozborni mandat. V okr. učit. društvi nastopajo sicer posamezni napredni člani ter propagirajo za napredno misel, ali v odločilnem trenutku store člani in celo odborniki in tudi predsedniki vsak po svoji glavi korake proti napredni misli in za klerikalizem.

Zakaj tako? Največ gotovo zato, ker ni obveznih sklepov, ker nimamo organizacije, ki bi vodila boj našega stanu proti klerikalizmu za napredek. Zaraditega nimamo uspehov.

Pomanjkljivost politiške organizacije v našem stanu so spoznali nekoji napredni, vneta, delavni tovariši tudi na Goriškem ter so poizkusili najti pot, po kateri naj bi bilo hodilo kompaktno učiteljstvo tudi pri volitvah. Tovariša nadučitelja Bajte smo bili naprosili, naj skliče zaupni shod vsega slovenskega učiteljstva na Goriškem. Na shodu se je izvolil zaupni odbor, kateremu se je poverila naloga študirati vprašanje o postopanju učiteljstva pri državnozbornih volitvah. Zaupni odbor se je marljivo posvetoval, posebno predsedništvo je na vse strani premišljevalo, kako in kaj bi trebalo ukreniti, da bi bilo v največjo korist našemu stanu. Pri tem se je pokazalo, da pri sedanjih državnozbornih volitvah ne bo moglo učiteljstvo nastopiti kot dobro organizovana korporacija. Manjkajo namreč predpogoji. Vse je kazalo, da bomo needini, razcepljeni, ker smo neorganizovani. Pač pa je spoznal zaupni odbor za potrebno nasvetovati zaupnemu shodu vsega slovenskega učiteljstva na Goriškem nekaj korakov, neko organizacijo, namreč ustanoviti nekak konzorcij za izdajanje politiškega lista za preprosto ljudstvo. Shod je sklenil soglasno (proti en glas), da učiteljstvo zamore izdajati tak list; v daljno razpravljanje pa se večina ni spuščala, ampak je demonstrativno zapustila dvorano — iz ljubosumnosti za prvenstvo. Tako postopanje so obsodile minule državnozborne volitve, kakor smo dokazali spredaj. Torej logičen sklep: učiteljstvo spozna za potrebno in zmožno, a noče storiti potrebnega koraka. V opravičenje nekojih tovarišev naj konstatiram, da mnogim ni bilo povsem jasno, kako in kaj se namerava. Premalo jasnosti je torej bilo.

Državnozborne volitve so minile, tudi učiteljstvo nosi nekaj krivde, ako ni dosegla več zmage napredna misel. Da ne bo trpela napredna šola in učiteljstvo prehudih posledic, nimamo učitelji veliko zaslug, ampak socialno-demokratska organizacija, ki je dosegala tako veliko število poslancev, da proti njih volji ne bodo mogli nazadnjaki zadeti prehudih udarcev napredni šoli in nje učiteljstvu.

Ako bi bil zmagal klerikalizem drugod v toliki meri kakor na Slovenskem, ne vemo, kaj bi se utegnilo zgoditi z našo šolo in z naprednim učiteljstvom. Krivi bi bili v precejšnji meri sami.

Kako naj postopamo v prihodnje?

Tako kakor doslej nikakor ne. Na tej poti ni zmage. Na zaupnem shodu v Gorici je spoznalo učiteljstvo, da je potrebno in mogoče storiti drugih korakov. Torej na delo! Ljubosumnost v stran; ne; boljše na delo! Ljubosumnost in gorečnost naj nas vodi — a v delo za napredek in zmago. Pričeto delo naj sprejme v krepke roke, kdor se čuti poklicanega v to. Ne odlašati z delom, ker čas hiti; kmalu bodo druge volitve; ako ne za državni, pa gotovo za deželni zbor, ki je za nas tudi velike važnosti, ker nam reže škorjice kruha kot plačilo za trudapolno naše delo. Ako bomo spali ter iz ljubosumnosti drug drugega sumničili ter se prepirali za oslovo senco kakor zadnjič pri občnem zboru učit. društva za goriški okraj, pa bomo volitvah razočarani kakor smo zdaj.

Razmere na Goriškem so se tako razvile da imamo kranjskim enake razmere. Naš boj je sličen onemu na Kranjskem. Ali hočemo dopustiti, da zavladajo tudi pri nas take razmere? Sami bomo krivi. V boju je življenje in zmaga!

Končujemo z apelom na vodstvo naše „Zaveze“: Ustvari naj nam organizacijo za politiško življenje, za politiško delovanje učiteljstva, ker brez takega ni zmage. Ne odlašati, ker kdor hitro da, dvakrat da. Ven iz defenzive v ofenzivo!

* * *

To so misli v boju osivelega učitelja, ki se je zopet vrgel na delo, ki ga je bilo skoro da ubilo. Opomogel si je zopet na noge ter je pripravljen zopet se bojevati v prvih vrstah. Na delo torej, ker resnobni so dnovi!

—e—

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca vel. travna 1907 **K 58.434.44**

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Izobrazbe na Koroško!

Z elementarno silo je dal tlačeni in teptani koroški Slovenci pri zadnjih volitvah duška svoji narodni zavednosti: strl je verige, v katere so ga s satansko zlobnostjo uklepali domači in tuji sovražniki, in vzdignil visoko na starodavnih slovenskih tleh prapor slovenski. K dostojni manifestaciji vseh obmejnih Slovencev se je pridružil prvič zmagoslavno koroški brat, „na tleh leže sovragov stebri stari!“ Padle so tudi trdnjave Beljak, Maribor, Trst in impozantno se je vzdignil v obeh vsega sveta ugled teptanih, do sedaj zaničevanih. V stiskah in nevarnostih se pokaže pravi junak, vsaka smrtna nevarnost je za njega stopnica nakvišku k slavi.

Boj je bil ljut, ker je sovražnik brezobziren. Postavil si je za nalogo nas zatreti in iti čez naša trupla triumfalno pot k morju. V tem svojem neukrotljivem poželenju je skoro pobesnel, kakor fanatiku so tudi njemu v dosego tega namena dobrodošla vsa sredstva. V zasmeh prosvetljenosti XX. stoletja se teptajo najprvotnejše in najsvetejše pravice vsakega človeškega bitja od strani oblastev, ki so poklicana čuvati red in pravo. Po zakonu se obeša Slovincu ključalnica na usta pred sodnijo, po zakonu se trga od materinih prs slovenska deca in se zastruplja s sovrastvom do lastnega rodu. Uprava in vlada ignorira naše narodne

pravice, da, še več, i naše človeške pravice: celo atentati na življenje se dogajajo pri svetlem dnevu.

Čim večji pritisk, tem večji odpor! V obupno, skrajno samoobrambo bi nas moralo to nečuvveno nasilje že gnati, če bi Slovenec že od prirode ne imel toliko čuta dostojnosti. Zato naj bo tudi naš odpor dostojen, premišljen in zaraditega trajen. Prosveto proti barbarstvu, uma svetli meč proti kolu in kamenju, dostojnost proti pobesnelemu divjaštvu hočemo postaviti. Nesti hočemo izobrazbe v najširše vrste ljudstva in ga vzgojiti k značajnosti in neomahljivosti, dati mu v roke orožje, proti kateremu bo paragraf samovoljnega uradnika in kol političnega agitatorja brez moči. — V ta namen naj nam služi slovenska knjiga. Zatorej se obrača akademična mladina koroška na slovensko javnost z vdano prošnjo:

Priskočite nam na pomoč z denarnimizneski ali z darili primernih knjig za ustanavljanje ljudskih knjižnic na Koroškem.

Slovenci! Vaše odkrito sočutje do zatiranih bratov naj ne izdani samo v praznih besedah, ampak dejstva najzgovornejšje pričajo o resnici besed. Vedite, da se širi naša najhujša rakrana, nemčurstvo, samo radi nevednosti in nezavednosti. Ljudske knjižnice naj bodo jez proti odpadništvu in ponemčevalni šoli. Zavedajte se, da potrebujete na predstraži proti navalu nemštva zavedne, značajne in bistre borilce, ki jim je sveto to, kar vam, in katerih naj ne ločijo od vas visoke Karavanke, pa naj si bo po narečju ali zemljepisno. Omogočite jim izobrazbo, ki je predpogoj gospodarsk blaginji. Ne smatrajte svoje pomoči za milost, ampak za dolžnost in samoobrambo, ker okrepite z nami najizdatnejše sebe. Osvežite nanovo po hudi borbi do skrajnosti izčrpane sile, ne pripuščajte brezdelno, da se uleže sedaj živo plapolajoča navdušenost ob neizprosljivih, krutih razmerah in ob morečem molku in neumevanju od strani širše domovine, ampak prilagajte temu ognju, da se razširi v velik kres, oznanjujoč vsi domovini preropenje in novo življenje. In kadar bo v vsaki koroški vasi vrel neusahljiv in vedno svež studenec narodne izobrazbe, zavednosti in ljubezni do slovenskega jezika, takrat se ne bo več glasil iz Koroške obupni klic: morituri vos salutant, ampak krepko in veselo bo odmevalo po domovini: Korotan gre na dan!

Blagohotni prispevki se objavijo v slovenskih listih in se naj izvolijo pošiljati na naslov: iur. Rafko Petrič na Lešah, p. Prevalje, Koroško.

Za slov. akad. fer. društvo „Korotan“:

iur. Rafko Petrič,
tč. predsednik.

iur. Josip Wieser,
tč. tajnik.

Odkritje Tomšičeve spominske plošče na Vinici.

(Konec.)

Noč je bila burna in viharna. Narodna čitalnica in gasilno društvo na Vinici sta si bili omislili za to slavje društveni zastavi. Zastavi sta prav lični in obe domače delo marljivih rok tukajšnje učiteljice gđe. Leop. Bavdekove in gospe Katice Šterkove.

Ob 9. uri zjutraj se je zbralo mnogobrojno občinstvo, zastopniki raznih korporacij in obe prej omenjeni društvi pred poslopjem, kjer je nastanjena viniška čitalnica. Zastavi sta ležali na pregrnjeni mizi in čakali svojega slovesnega vstajenja.

Ko se je bližal „Zmaj“, da dvigne kviško zastavi, je zadonel gromoviti klic: Živi „Zmaj!“ Godba pa je zaigrala „Lepa naša domovina“.

Sive megle so se pričele umikati liki deci, ki se sramuje svoje razposajenosti, in nebo je bilo prepreženo le še z nežnim pajčolanom. Veliki meštar „Zmaja“, g. Emilij pl. Laszowski, stopi pred zastavi ter razloži zbranemu občinstvu pomen društvenih zastav. Zastopniki raznih društev pa so zabili v spomin slavja žreblje v društveni zastavi. V imenu hrv. „Zmaja“ je zabil prvi žrebelj v novi zastavi g. Emilij pl. Laszowski, za „Hrv. Matico“ vseučiliški profesor g. dr. Velemir Deželić, dalje g. Božidar pl. Kukuljević-Sakcinsky in g. dr. Dane Gruber, kr. gimn. profesor. Kot zastopnika „Saveza hrv. učit. društev“ in „Pedag. knjiž. zbora“ sta zabila g. Josip Kirin in g. Stjepan Šmid. V imenu „Zaveze jugoslov. učit. društev“ in „Kranj. dežel. učitelj. društva“ sta zabila žreblje g. Juraj Režek in g. Jakob Furlan. Nadalje g. dr. Josip Malerić za „Slov. Matico“, g. Frau Šetina za „Belokr. učit. društvo“, g. D. Makar kot predsednik metliške čitalnice, g. dr. Krmavner kot predsednik črnomaljske čitalnice, g. Eda Hübscher za bosiljevsko čitalnico, g. Peter Šterk, predsednik viniške čitalnice in g. Franjo Lovšin, načelnik in ustanovnik gasilnega društva in viniške čitalnice.

Gđe. L. Bavdekova je pripela rdeč trak na zastavo gasilnega društva, gospa Fani Lovšinova pa trobojni trak, ki ga je podarila čitalnica gasilnemu društvu. Gospa Katice Šterkova je pripela trobojni trak na čitalniško zastavo, gospa Marija Šterkova pa je privezala slovenski trak na zastavo „Zmaja“. — Gđe. Gjurgjica Deželićeva, hči vseučiliškega profesorja je pripela trak na zastavo narod. čitalnice kot spomin tega slavja.

Sedaj se je približal ginljivi trenutek razvitja zastav. — G. Emilij pl. Laszowski stopi pred čitalniško zastavo, ter med besedami: „Blagoslovi te Bog, dvigni se v jakosti svojega zvanja v vis, ter vodi krepko in neustrašeno slovenski rod k omiki, k napredku in k prosveti“, je dvignila zastava „Zmaja“ trobojno slovensko zastavo viniške čitalnice. Zastavi sta se objeli in zadoneli so klici: „Živeli Hrvatje, živeli Slovenci! Od zahoda pa je zamolklo zagrmelo, kot krik razjarjenega sovraga. — Bližala se je nevihta, mi pa smo vztrajali, zakaj bili smo prepričani, da se danes raduje nebo z nami. Nismo se varali.

Potem pristopi predsednik „Zmaja“ k zastavi gasilnega društva. V kratkem, jedrnatem govoru razloži pomen gasilnega društva in bodri gasilce, naj bodo zvesti geslu: „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe“. Med govorom: „Daj ti Vsemogoči moč, da vodiš društvo složno na pomoč, te blagoslovi Bog!“ je dvignila bela zastava „Zmaja“ gasilno zastavo. Ljudstvo pa je zaorilo: „Živeli gasilci!“

Zastave so se zagrlile, nebo pa jih je poljubilo s svojim žarkim solničnim poljubom. Ta „omen“ je pretresel duše naše tako, da so zalesketale solze v naših očeh, rodeče se iz čuvstva „Slovenae i Hrvat za uvek bratu brat“. — Godba je zaigrala „Naprej zastava...“ in mi smo se pomikali proti cerkvi. Na koncu šole je stal napis: „V slogi je moč naroda!“

Prišedši na pokopališče, je položil „Zmaj“ krasen venec na grob učitelja trpina Bernarda Tomšiča. Na vencu so viseli hrvaški trobojni trakovi z napisom: „Uspomeni Bernarda Tomšiča — brača hrv. „Zmaja“ 19. V. 1907.“

Kdo bi si bil mislil, da doleti tolika čast berača-učitelja. Sam vseučiliški profesor dr. Velemir Deželić je položil venec na njegov grob.

V imenu vseh Slovencev, posebno pa še od nas učiteljev, bodi izrečena g. dr. Velimiru Deželiću najsrčnejša hvala za nagrobni govor, ki se glasi:

Častni sbore!

U ovom divnom kraju, gdje Kupa šumorna valovljam svojim ejeliva jednako hrvatsku i slovensku svetu grudu, sabrasmo